

УДК 351.83:331.522.4(477)

DOI [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-6\(66\)-2](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-6(66)-2)

Сніжана БОНДАРЕНКО

аспірантка спеціальності «Публічне управління та адміністрування» Запорізького національного університету, вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна, 69600

ORCID: 0000-0002-5327-2339

Snizhana BONDARENKO

Postgraduate Student of "Public Management and Administration", Zaporizhzhia National University, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine, 69600

ORCID: 0000-0002-5327-2339

СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

STATE OF RESEARCH OF THE PROBLEM OF STATE REGULATION OF LABOR RESOURCES OF UKRAINE

Стаття присвячена вивченню стану наукової розробки питання можливості застосування елементів державного регулювання для управління трудовими ресурсами в Україні. У роботі проведено дослідження концептуальних засад сучасної економічної науки та витоків формування самої ідеї держрегулювання. Також проведено аналіз за тематикою регіональної політики та реалізації реформи децентралізації, щоб отримати уявлення про стан наукової розвідки питання повноважень органів місцевого самоврядування щодо регулювання трудових ресурсів регіону. Додатково було розглянуто наукові праці присвячені вивченню питання взаємодії влади та бізнесу. З'ясовано, що виникнення ідеї державного регулювання економічних процесів стало логічним результатом тривалої трансформації економік розвинутих країн та розвитку економічної науки. Однак у кожній країні способи та формати реалізації засад держрегулювання як і саме розуміння цих ідей різняться. Низкою науковців обґрунтовано доцільність та навіть необхідність застосування механізмів державного регулювання для вирішення питання зайнятості та ефективного використання трудових ресурсів. Однак ґрунтовні дослідження щодо можливостей застосування державного регулювання на регіональному рівні для ефективного управління трудовими ресурсами, зокрема, в новостворених громадах із залученням до цього процесу самих органів місцевого самоврядування, місцевого бізнесу, громади та науки як суб'єктів формування регіонального ринку праці відсутні. До цього часу не приділялася увага можливості застосування окремих механізмів державного регулювання для ефективного управління трудовими ресурсами громад та планування їх розвитку. Перспективним напрямом для подальшої роботи є вивчення питання застосування державного регулювання трудових ресурсів України у становищі ускладненої війною економічної ситуації та «кадрового голоду» на територіях, який буде тільки зростати. Окремо варто зауважити, що досі відсутня дієва комплексна система ефективного державного регулювання трудових ресурсів на рівні регіону, що теж є перспективою для майбутніх досліджень.

Ключові слова: державне регулювання, трудові ресурси, ринок праці, громада, децентралізація.

The article is devoted to the study of the state of scientific development of the issue of the possibility of applying elements of state regulation for the management of labour resources in Ukraine. The work examines the conceptual foundations of modern economic science and the origins of the very idea of state regulation. An analysis was also carried out on the subject of regional policy and the implementation of the decentralization reform in order to get an idea of the state of scientific research on the issue of the powers of local self-government bodies to regulate the labour resources of the region. In addition, scientific works devoted to the study of the interaction of government and business were examined. It was found that the emergence of the idea of state regulation of economic processes was a logical result of the long-term transformation of the economies of developed countries and the development of economic science. However, in each country, the methods and formats of implementing the principles of state regulation, as well as the very understanding of these ideas, differ. A number of scientists substantiated the expediency and even the necessity of applying state regulation mechanisms to solve the issue of employment and effective use of labour resources. However, there are no thorough studies on the possibilities of applying state regulation at the regional level for the effective management of labour resources, in particular, in newly created communities with the involvement of local self-government bodies, local business, the community and science as subjects of the formation of the regional labour market. Until now, no attention has been paid to the possibility of applying separate mechanisms of state regulation for effective management of community labour resources and planning of their development. A promising direction for further work is the study of the issue of the application of state regulation of labour resources of Ukraine in the situation of the economic situation complicated by the war and the "personnel famine" in the territories, which will only grow. Separately, it is worth noting that there is still no effective comprehensive system of effective state regulation of labour resources at the regional level, which is also a perspective for future research.

Key words: state regulation, workforce, labor market, community, decentralization.

Постановка проблеми. Масштабні соціально-економічні перетворення тривають в Україні не один десяток років. З часів набуття незалежності Україна не поступово, а в один момент відмовилася від працюючої роками системи – планової економіки, де всі важелі впливу на ринок належали державі. Натомість ціллю став перехід до лібералізму, коли держава займає позицію невтручання в діяльність вільного ринку. Однак система дає збої і Україна всі тридцять років незалежності знаходиться у стані перманентної кризи. На сьогодні ситуація значно погіршується низкою зовнішніх загроз.

Спробою виправити ситуацію є реформа децентралізації. Розпочаті у 2014 році перетворення були активізовані та приведені до наочного і певною мірою якісного результату у 2020 році. У цей рік було сформовано нові адміністративно-територіальні одиниці, розпочато створення земельного ринку, значна частина управлінських повноважень передана на місця.

Децентралізація стала відповіддю на затяжну кризу в українському соціумі, яка не вирішувалася роками. Перш за все децентралізація являє собою проведення адміністративно-територіальних змін – формування ефективних адміністративно-територіальних одиниць (громад), які зможуть майже автономно функціонувати у складі єдиної держави. Громади після активізації децентралізації у 2020 році отримали всі інструменти для розвитку власних територій, реалізації їх потенціалу на повну потужність. Основою ж цього розвитку є програмно-проектний підхід, який має стати вирішальним у діяльності органів місцевого самоврядування. Цей підхід побудований на ідеї вирішення кожного завдання, проблеми, у вигляді проекту – плану дій.

Як і кожен проект так і програма розвитку території має вибудовуватися за єдиною моделлю бізнес-плану, що включає в себе аналіз всіх наявних ресурсів, забезпечення проекту юридичним, організаційним, матеріально-технічним підґрунтям та підготовку команди з реалізації задуманого. Ця команда і є орган місцевого самоврядування, який для реалізації проекту розвитку є каталізатором і провідною ланкою всього процесу. Кадри вирішують все. Це відомо вже давно. І від якості кадрового забезпечення проекту залежить його життєздатність та успіх реалізації. На жаль, нині є дефіцит висококваліфікованих управлінських кадрів на місцях – в новостворених громадах, а самі трудові ресурси територій не регулюються та не планується їх використання.

Мета статті розглянути стан дослідження питання можливості застосування окремих механізмів державного регулювання для управління трудовими ресурсами України, зокрема, провести аналіз наукових праць з проблеми застосування механізмів державного регулювання у сучасних економіках розвинутих країн та наукових доробків щодо стану реалізації реформи децентралізації в Україні, повноважень та можливостей новостворених органів самоврядування в контексті управління наявними в громаді ресурсами.

Наукова новизна даного дослідження полягає в тому, що було проведено аналіз стану наукової розробки питання можливості застосування державного регулювання по відношенню до трудових ресурсів України. Також виявлено пріоритетні напрямки подальших наукових досліджень, зокрема, це вивчення питання застосування окремих механізмів державного регулювання для ефективного управління трудовими ресурсами громад та планування їх розвитку в умовах ускладненої війною економічної ситуація і «кадрового голоду» територій.

Виклад основного матеріалу. Розгляд стану наукової розробки питання доцільно розпочати із вивчення концептуальних засад сучасної економічної науки та виявлення витоків формування самої ідеї держрегулювання. Як стверджує В.М. Феценко потужні течії сучасної економічної теорії завершили формуватися в кінці ХІХ – першій третині ХХ-го століття. Серед них: класична економіка, марксистське економічне вчення, кейнсіанство та ранній інституціоналізм. Ці вчення стали підґрунтям розвитку світової економічної думки протягом всього ХХ століття та стали джерелами провідних наукових концепцій нинішнього тисячоліття [19].

Класична школа політичної економії пропонувала цілісну картину функціонування ринкової економічної системи на засадах саморегулювання. Ринкова економіка це: приватна власність на ресурси; свобода вибору і підприємництва; особистий економічний інтерес, відповідно до якого діє кожний економічний суб'єкт; конкуренція; господарські ризики; ціноутворення як основний координаційний механізм економіки. Однак у чистому вигляді ринкової економіки не існувало і не існує в жодній країні світу [20, с. 69].

Логічним продовженням задумів класичної школи стало марксистське економічне вчення. Ідеї марксизму знайшли відображення в працях ліворадикальної політичної економії [19]. К. Марксом здійснено дослідження економічних проблем капіталістичної системи госпо-

дарства – економічних криз, міжгалузевої конкуренції, суспільного відтворення, що лягли в основу подальших наукових розробок. Послідовниками К.Маркса обґрунтована ідея необхідності ліквідації приватної власності, конкуренції та здійснення планомірного соціально-економічного розвитку на основі суспільної власності під контролем держави через плановий механізм. Економістами цього напрямку сформовані основи командно-адміністративної національної економіки. Командному господарству властиві: одержавленні всі матеріальні ресурси; одержавлення робочої сили; застосування примусових методів активізації працівників; централізоване регулювання економіки на основі державних директив і планів, встановлення основних народногосподарських пропорцій; централізований розподіл виробленого національного продукту; існування величезного бюрократичного апарату управління [20, с. 67].

Командна економіка давала державі величезні можливості для вилучення ресурсів та концентрації зусиль усієї країни на розвиткові кількох ключових стратегічних секторів. Проте, після одного-двох десятиліть практики мобілізаційних проєктів виявлялося, що країна вичерпувала можливості свого екстенсивного розвитку і повинна була переходити до інтенсивного розвитку, який спирався на більш ефективне використання ресурсів [13].

Недоліки попередніх моделей щодо організації економічної системи зумовили формування третього, комбінованого, підходу. Ключовим теоретичним джерелом сучасної економічної теорії став неокласичний напрям економічної думки. Одне з учень пов'язане з іменем Дж.М. Кейнса. Ключовим моментом його теоретичної системи стала теорія ефективного попиту. Саме ефективний попит, а не пропозиція ресурсів визначає рівень зайнятості та національного доходу [19, с. 129]. Саме Дж.М. Кейнс у своїх теоріях наголосив на необхідності активного державного регулювання економічних процесів. За теорією кейнсіанства ринкова система самостійно неспроможна забезпечити стабільність економічного зростання та вирішення цілого ряду соціальних проблем, особливо у сфері зайнятості населення і регулювання національного ринку праці. Тому необхідне державне регулювання на макроекономічному рівні.

Реалізація принципів державного регулювання економічних процесів у кожній країні має свої особливості, що зумовлено специфікою історичного розвитку, структурою економіки, формами державного устрою, особливостями приватного сектору [8].

Наслідком реалізації окремих принципів кейнсіанства та застосування механізмів держрегулювання стало формування систем змішаної економіки. Її суть в тому, що на мікроекономічному рівні відносини регулюються економічними законами ринку, а на макроекономічному – законами держави. Економічними функціями держави при цьому є: підтримка конкуренції і вільного підприємництва; розподіл доходів на основі принципів ринкової економіки; забезпечення повної зайнятості; стабілізація грошового обігу; реалізація програм економічного зростання; виробництво товарів першої необхідності, контроль за виробництвом з урахуванням зовнішніх чинників [20, с. 69].

Більшість розвинутих країн мають змішані економічні системи. Американська модель зводиться до використання правових та опосередкованих методів з метою створення сприятливих умов для розвитку конкуренції та підприємництва. Японська – до взаємодії державних органів та корпорацій та спрямована на досягнення стратегічних цілей в економіці. Шведська модель це доволі активне втручання держави у процес розподілу та перерозподілу доходів задля створення сильної системи соціального захисту населення. Середземноморська модель спрямовує соціальну політику в основному на соціально вразливі верстви населення. Континентальна (німецька) модель характеризується обсягами перерозподілу через бюджет ВВП до 50%, формуванням страхових фондів переважно за рахунок роботодавців, розвиненою системою соціального партнерства, орієнтацією на повну зайнятість населення. Англосаксонська модель передбачає, навпаки, до 40% перерозподілу ВВП, переважно пасивну державну політику зайнятості, високу частку приватних і суспільних компаній у наданні соціальних послуг [20].

Отже, можна зробити перший висновок, що виникнення ідеї державного регулювання економічних процесів стала логічним результатом тривалої трансформації економік розвинутих країн та розвитку економічної науки. Однак у кожній країні способи та формати реалізації засад держрегулювання як і саме розуміння цих ідей різняться.

Сучасні українські дослідники О. С. Сенишин, М. О. Горинь та О. О. Кундицький пропонують розглядати державне регулювання економічних процесів як сукупність стандартних цілеспрямованих заходів і процедур, які систематично ініціюють, запроваджують і здійснюють у соціально-економічній системі на локальному, регіональному, національному і глобальному рівнях для забезпечення

умов ефективного функціонування і розвитку економічної системи. Це процес впливу державної влади на умови, спосіб і характер дій суб'єктів економічної системи відповідно до її пріоритетів [14].

Інший український дослідник Б. В. Дергалюк у своїх дослідженнях також приділяв увагу питанням реалізації принципів державного регулювання, зокрема, вивчав еволюцію теорій держрегулювання структурних зрушень в економіці. Науковець доходить висновку, що поступовий розвиток інструментів та механізмів державного регулювання привів до формування сучасної – структуралістської парадигми, у рамках якої здійснюється структурне регулювання економіки в більшості розвинутих країн. Головною особливістю цієї парадигми є історично обумовлене поєднання різнонаправлених науково-методичних підходів з метою досягнення оптимальних пропорцій національного господарства та уникнення можливих структурних криз [3, с. 16].

На необхідності активного державного регулювання економічних процесів наголошує Л.С. Шевченко. Він визначає, що діяльність держави в економічній сфері має дві головні складові. Перша – це діяльність держави як власника засобів виробництва. Державна власність зосереджена насамперед у стратегічних галузях економіки, де приватні інвестиції не можуть забезпечити реалізацію довгострокових проєктів. Як приклад науковець наводить аерокосмічну промисловість, атомну енергетику, капіталоемні та наукоємні виробництва, фундаментальну науку, залізничний транспорт, пошту, телекомунікації. Держава також здійснює виробництво суспільних благ – освіта, оборона, охорона здоров'я. Однак у всіх країнах з розвинутою ринковою економікою підходи до визначення пріоритетних для державного підприємництва галузей різняться [20].

Можливості реалізації державного управління економікою досліджує також Є.М. Ігнатова. Вченою висвітлено теоретичні і практичні аспекти регулювання економіки: сутність і класифікація, функції та роль, особливості фінансової, структурної, інноваційної, регіональної, соціальної політики. Окрема увага приділяється аспектам регіональної економічної політики держави. Зокрема економічна політика має ґрунтуватися на забезпеченні регіонів можливостями для самостійного розвитку на умовах самофінансування та самозабезпечення. До економічної політики автор відносить вирішення питань бюджетної та податкової політики; планування; прогнозування та програму-

вання розвитку регіону; використання природних ресурсів; розміщення продуктивних сил тощо. Паралельно держава має реалізовувати політику в соціальній сфері. Серед ключових завдань: забезпечення зростання рівня добробуту населення; соціальний захист; забезпечення громадянам рівних прав і можливостей. Наступна складова державної економічної політики на рівні регіону є вдосконалення та розвиток інвестиційної діяльності в регіоні. Окремим завданням є гальмування депопуляційних процесів і деструктування населення, оскільки демографічний стан регіонів є важливим фактором соціально-економічного розвитку країни [6].

Ряд дослідників також дає відповідь на питання чи можуть трудові ресурси виступати одним із об'єктів державного регулювання.

Питання державного регулювання трудових ресурсів окремо розглядав дослідник А.І. Щетинін. Так, ним розглянуті можливості застосування державного регулювання зайнятості та відтворення робочої сили, проаналізовано досвід та моделі в цьому напрямку провідних країн світу [21].

Питанню управління трудовими ресурсами приділили увагу українські дослідники Є.П. Качан та Д.Г. Шушпанов. Вони висвітлювали питання державної політики щодо демографії та нормативно-правової бази в галузі ринку праці, державної політики зайнятості, планування і прогнозування трудового потенціалу, механізмів регулювання трудових доходів, соціальної політики держави, соціального партнерства тощо. Завданням державного управління трудовими ресурсами вони вважають задоволення потреб економіки у кваліфікованих кадрах; забезпечення ефективної зайнятості працездатної частини населення, його розподілу за сферами застосування праці, територією; ефективне використання трудових ресурсів [7].

В. В. Сьомченко вивчаючи сучасний стан трудових ресурсів України та її регіонів зауважив, що трудовий потенціал залежить від громадян країни, а тому варто проводити заходи з підвищення тривалості життя українців, створення умов для творчого розвитку працівників, забезпечення безпечного навколишнього середовища. Окремо науковець вважає потрібно проводити комплексне державне регулювання для залучення працездатного населення до зайнятості в важливих секторах економіки України.

В свою чергу В. Рижих та Н. Морозова вивчали проблеми якості трудового потенціалу на українському ринку праці. Вони зазначають на необхідності усунення галу-

зевих і регіональних диспропорцій у структурі зайнятості шляхом відтворення системи робочих місць, сприяння розвитку територій, економічний потенціал яких не забезпечує високі темпи розширення сфери застосування праці [12].

В. Г. Федоренко, О. М. Діденко та Ю. Б. Пінчук досліджували систему економічних механізмів державного регулювання ринку праці в сучасних умовах та запропонували власні шляхи їх вдосконалення. Так, першочерговою є розробка науково-практичної концепції системи економічних механізмів державного регулювання ринку праці як на національному, так і на регіональному рівнях. Наступна умова – визначення державних пріоритетів інноваційно інвестиційного розвитку економіки як країни, так і її окремих регіонів, щоб закладалися основи для формування сучасних високотехнологічних робочих місць, попиту на кваліфікованих працівників. Далі це реалізація програм державних дотацій і дієвих субсидій підприємцям, пільгового кредитування, на створення нових робочих місць та працевлаштування безробітних, проведення сприятливої податкової та митної політики. Наступним кроком є посилення впливу системи грошово кредитних механізмів на державну підтримку економіки, інноваційного розвитку виробництва, підприємницької діяльності [18, с.16].

Н.А. Леоненко досліджував роль трудового потенціалу у відтворенні економічного потенціалу регіону. За думкою науковця, забезпечення розвитку економіки пов'язане з управлінням відтворювальними процесами всього комплексу складових економічного потенціалу, однією з яких є трудовий. Створення умов для відтворення трудового потенціалу як регульованого процесу передбачає: використання принципів наукового управління, поєднання політичного й економічного підходів до застосування механізмів державного регулювання; забезпечення принципу балансу інтересів населення й держави як гаранта загальнодержавних інтересів, а також власників засобів виробництва як основних роботодавців у ринковій економіці. Досягнення продуктивного використання трудового потенціалу України за переконаннями вченого є можливим за умови застосування моделі державного регулювання використання трудового потенціалу. Державна політика економічної стратегії має передбачати створення державної інноваційної системи, складовою частиною якої є система підготовки конкурентоспроможного трудового потенціалу [10].

Отже, підводячи проміжний підсумок

проведеного аналізу наукових праць, можна констатувати той факт, що низкою науковців обґрунтовано доцільність та навіть необхідність застосування механізмів державного регулювання для вирішення питання зайнятості та ефективного використання трудових ресурсів країни.

Наступною площиною вивчення стану розробки питання державного регулювання трудових ресурсів України є праці присвячені аналізу виникнення складної економічної ситуації в країні, проведенню ефективної регіональної політики та реалізації реформи децентралізації, зокрема, можливостей органів самоврядування активізувати наявні на їх територіях ресурси.

Н. М.Тюріна, Н. С.Карвацка і Т. В. Назарчук запевняють, що основною причиною сьогодняшнього стану економіки України є невірною обраною моделлю економічного розвитку. Так, основами економічного розвитку стали – вплив ззовні, бездумне копіювання моделей розвитку інших країн, опора на зовнішню допомогу. А.А Канов зауважує, що в умовах перехідного стану економіки, який нині прийнято фіксувати в Україні, не може бути повної відмови від державної власності, державної підтримки окремих галузей та підприємств, державного фінансування сільського господарства тощо.

У колективній монографії «Теорія та практика регіонального розвитку» за редакцією К.Ф. Ковальчука досліджено сучасний стан державного та регіонального розвитку; технології та інструменти становлення інноваційно нової економіки; підвищення конкурентоспроможності регіону; стан і проблеми бюджетного регулювання регіону; стан розвитку інфраструктури та агропромислового комплексу тощо [16].

М. О. Дергалюк та С. О. Тульчинська у спільній праці вивчали можливості активізації залучення потенціалу регіонів для забезпечення розвитку регіональних економічних систем. Розвиток регіонів залежить, на їх думку, від наявних потенційних можливостей та ефективності використання ресурсів. Потенціалом регіону автори визначають сукупність латентних та наявних потенціалів, можливостей, резервів регіональної економічної системи, які характеризуються різнорідними просторовими особливостями та дають можливість при їх комплексному використанні досягнути поставлених цілей розвитку. На формування потенціалу впливає велика кількість чинників – від географічно-природного розташування до стратегії соціально-економічного розвитку. Потенціал виража-

ється не наявними ресурсами, а зв'язками та особливостями процесів та явищ, що виникають в результаті суспільних відносин у кожній економічно-виробничій формації, між окремими суб'єктами регіональної економічної системи [4].

У монографії «Державне стимулювання інноваційного розвитку суб'єктів господарювання: методологічні засади, світовий та вітчизняний досвід» за редакцією Л. С. Захаркіної розкривається сучасний стан інноваційної діяльності суб'єктів господарювання в Україні, досліджено закордонний досвід та українські реалії участі держави у стимулюванні інноваційних процесів в економіці. Також авторами монографії обґрунтована роль держави у стимулюванні інноваційних процесів в економіці, яка полягає в створенні умов для активної співпраці суб'єктів господарювання із закладами освіти, науки, ринком праці. Окремий акцент в монографії зроблено на місці освіти і науки в стимулюванні інноваційного розвитку економіки, механізмах державної фінансової підтримки [5].

Окремо необхідно розглянути наукові праці за тематикою децентралізації, щоб отримати уявлення про стан наукової розвідки питання повноважень органів місцевого самоврядування щодо регулювання трудових ресурсів.

І. Юркевич вивчає теоретичні та практичні аспекти децентралізації як фундаменту в утвердженні демократії в Україні. Дослідниця наголошує на запровадженні реформи з децентралізації влади на шляху розвитку України як демократичної правової держави. У роботі І. Юркевич проаналізовано законодавчу базу для проведення реформи з децентралізації влади, проблеми процесу децентралізації, переваги децентралізованого управління та можливі ризики [22].

І.В. Гнидюк, Ю.І. Гороховська досліджують теоретичні та методологічні аспекти процесу децентралізації, обґрунтовують важливість децентралізації у процесі реформування місцевого самоврядування, аналізують наукові підходи до визначення змісту та ролі децентралізації у ринковій економіці.

У колективній монографії «Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти» досліджуються концептуальні засади реформування місцевого самоврядування й децентралізації влади в Україні, аналізується сучасний стан та проблеми, що виникають під час реформування, узагальнюється відповідний європейський досвід. Авторами пропонуються інноваційні моделі, механізми та інструменти управління стратегічним розви-

тком територіальних громад в умовах децентралізації. Окремо у монографії розглядаються оновлені підходи до надання публічних послуг, роль та можливості співучасті неурядових організацій та територіальних громад у цих процесах, пропонуються підходи до формування громадянських та професійних компетентностей, аналізуються новітні форми участі громадськості в управлінні. Особливо значимі є напрацювання авторів щодо моделі управління інноваційним розвитком територіальних громад та інтеграції науки з практикою на основі моделі потрійної спіралі [17].

Роль децентралізації влади та управління у формуванні засад якісного оновлення змісту державного впливу на соціальні процеси регіональних систем підіймається в роботах Л.М. Мельничука. Науковцем були проаналізовані сучасні теоретичні підходи до розгляду цієї проблематики в теорії державного управління та визначено зміст і форми децентралізації, окремі її складові, типи та моделі здійснення [11].

Особливої уваги потребують наукові праці присвячені вивченню питання взаємодії влади та бізнесу. Дана необхідність обумовлена тим, що після початку реалізації реформи децентралізації повноваження органів місцевого самоврядування значно розширилися і влада на місцях отримала більше інструментів для регулювання трудових ресурсів. Темі взаємодії влади та бізнесу надали великого значення О. Крутій, О. Радченко, Л. Соколік, С.О. Біла, О.В. Шевченко, М.О. Кушнір, В.І. Жук.

Л. Соколік досліджує актуальні проблеми взаємодії влади і бізнесу, теоретико-методологічні підходи до аналізу феномену «взаємодія влади та бізнесу», теоретико-методологічне обґрунтування його значення та сутності в умовах становлення ринкових відносин.

О.В. Тарасевич досліджує господарські повноваження органів місцевого самоврядування як передумову партнерства влади і бізнесу. Доведено, що господарські відносини створюють надійні умови для соціально-економічного розвитку міст України. Науковцем зроблено висновок щодо поліпшення умов співпраці органів місцевого самоврядування і суб'єктів господарювання на основі розширення повноважень місцевих органів у сфері господарювання [15].

Модель тристороннього партнерства держави, бізнесу та громадянського суспільства представлена в роботах В. Є. Слюсаренко. Нині суспільство розділено на три сектори: державний – бізнес – громадянське суспільство. Сьогодення зумовлює налагодження між зазначеними секторами ефективного

партнерства та діалогу, які впливатимуть на ефективність розвитку суспільства, показниками якого є відтворення економіки. В Україні такий механізм не склався ні організаційно, ні функціонально. Як наслідок – система тристороннього партнерства суттєво відстає від потреб суспільства.

Ю. В. Боковикова у своїх роботах визначає причини необхідності взаємодії влади та бізнесу в сучасному соціально-економічному середовищі України, інструменти взаємодії влади та бізнесу і можливості їхнього використання. Так, на думку Ю. В. Боковикова ефективними інструментами взаємодії влади та бізнесу мають стати: залучення представників влади всіх рівнів, спілок підприємців до обговорення проблем підприємництва, розроблення пропозицій органами державної влади, місцевого самоврядування для створення відповідного правового поля та локальних нормативно-правових актів щодо розвитку підприємництва, включення спілок підприємців у нормотворчу діяльність; запровадження спеціальних режимів інвестиційної діяльності з метою стимулювання прискореного розвитку територій з унікальними перевагами; активна діяльність регіональних та місцевих органів влади щодо стимулювання малого та середнього бізнесу; налагодження ефективної та якісної діяльності центрів надання адміністративних послуг; використання фінансового лізингу як інструмента розвитку населених пунктів; прозорість діяльності влади та постійне інформування щодо податкових обов'язків, спрощені процедури оподаткування [1].

Колектив аналітичної доповіді «Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу» проводять аналіз впровадження першого етапу децентралізації влади в Україні. Ними проведено комплексну оцінку процесу формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Також обґрунтовано рекомендації щодо подальшого формування спроможного та відповідального місцевого самоврядування, упорядкування адміністративно-територіального устрою, удосконалення системи організації влади та державного управління, забезпечення територіальної консолідації. Автори роблять висновок, що перший етап реформи децентралізації створив передумови для розширення переліку системних реформ, до реалізації яких може бути безпосередньо долучена місцева влада. Це підвищує запит на поглиблення секторальної децентралізації. У такому контексті ключовим викликом на шляху подальшого

провадження секторальної децентралізації у пріоритетних сферах стає спроможність органів місцевого самоврядування належним чином здійснювати делеговані та власні повноваження. З огляду на наявний прогрес секторальних реформ на поточному етапі децентралізації влади, першочерговими у цьому контексті автори вважають соціальну, культурну та енергетичну сфери.

Колектив авторів посібника «Міське самоврядування в умовах децентралізації повноважень» досліджує теоретичні та прикладні питання децентралізації, концептуальні і правові засади реформування місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою в умовах децентралізації повноважень в Україні [9]. Також автори апелюють до терміну «розумного зростання громад» та принципів його реалізації. Сам термін до суспільної дискусії було введено А. Ткачуком. Він чітко окреслив нові цілі для громад, які спонукають до запровадження 5 принципів розумного зростання, а саме:

- 1) розумної освіти, яка вчить швидко адаптуватися і надихає до генерування нових ідей;
- 2) розумної місцевої економіки, яка, базуючись на власних конкурентних перевагах і ресурсах, залучає до підприємництва максимальну кількість жителів;
- 3) розумної організації життєвого простору, в якому громадяни мають доступ до основних благ та послуг, а земля, на якій мешкає громада, використовується максимально ефективно і бережеться для майбутніх поколінь;
- 4) розумного використання ресурсів та охорони довкілля;
- 5) розумних людей, котрі культивують здоровий спосіб життя, активність, зайнятість та самозайнятість, освіту впродовж життя [9, с. 93].

Висновки. Таким чином, стан дослідження питання можливості державного регулювання трудових ресурсів України можна охарактеризувати як достатній, але не вичерпний. Дослідниками вивчаються засади держрегулювання та можливості застосування його механізмів в українській економіці. Також низка науковців акцентують увагу на необхідності створення державної системи підготовки конкурентоспроможного трудового потенціалу в регіоні та використання окремих економічних механізмів державного регулювання ринку праці на регіональному рівні.

Окремо ми з'ясували, що є вагома база наукових доробків присвячених вивченню стану і перспективам сучасної регіональної політики України, засад реформування місцевого самоврядування й децентралізації влади. Однак

грунтовні дослідження щодо можливостей застосування державного регулювання на регіональному рівні для ефективного управління трудовими ресурсами, зокрема, в новостворених громадах із залученням до цього процесу самих органів місцевого самоврядування, місцевого бізнесу, громади та науки як суб'єктів формування регіонального ринку праці відсутні. До цього часу не приділялася увага можливості застосування окремих меха-

нізмів державного регулювання для ефективного управління трудовими ресурсами громад та планування їх розвитку.

Ускладнена війною економічна ситуація та кадровий голод на територіях, який буде тільки зростати є перспективним напрямом для подальшої роботи. Окремо варто зауважити, що досі відсутня дієва комплексна система ефективного державного регулювання трудових ресурсів на рівні регіону.

Література:

1. Боковикова Ю. В. Взаємодія влади і бізнесу. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 4. С. 9–16.
2. Гнидюк І. В., Гороховська Ю. І. Децентралізація в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Молодий вчений*. 2015. № 5(1). С. 108–111.
3. Дергалюк Б. В. Еволюція теорій державного регулювання структурних зрушень в економіці. *Агро-світ : науково-практичний журнал*. № 19, жовтень. Київ, 2019. С. 12–16.
4. Дергалюк М. О., Тульчинська С. О. Активізація залучення потенціалу для забезпечення розвитку регіональних економічних систем. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. Вип 22, 2022. С. 35–39.
5. Державне стимулювання інноваційного розвитку суб'єктів господарювання: методологічні засади, світовий та вітчизняний досвід: монографія / за заг. ред. канд. екон. наук, доц. Л. С. Захаркіної. Суми : Сумський державний університет, 2019. 200 с.
6. Ігнатова Є. М., Кармінська-Белоброва М. В. Державне регулювання економіки : навч. посібник. Харків : ХІУ, 2014. 208 с.
7. Качан Є. П., Шушпанов Д. Г. Управління трудовими ресурсами: навч. посібник. Київ : Вид. дім «Юридична книга», 2003. 258 с.
8. Киреев С. І. Державне регулювання економіки. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=26151 (дата звернення: 10.09.2022).
9. Лелеченко А. П., Васильєва О. І., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місьцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень : навч. посібник. Київ : 2017. 110 с.
10. Леоненко Н. А. Роль трудового потенціалу у відтворенні економічного потенціалу регіону. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Вип. 23, 2018. С. 366–372.
11. Мельничук Л. М. Принцип децентралізації влади як ключовий вектор модернізаційних перетворень у системі державного управління соціальним розвитком регіонів. *Аспекти публічного управління*. 2015. № 7–8. С. 77–84.
12. Рижих В. М., Морозова Н. Г. Особливості структури зайнятості та проблеми якості трудового потенціалу на вітчизняному ринку праці: аспекти державного регулювання. *Державне управління та місцеве самоврядування*. Вип. 3. 2018. С. 84–92.
13. Рутленд Пітер, Юркова О.В. Командна економіка. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Komandna_economika (дата звернення: 10.09.2022)
14. Сенишин О. С., Горинь М. О., Кундичський О. О. Державне регулювання економіки : навч. посібник. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. 334 с.
15. Тарасевич О. В. Господарські повноваження органів місцевого самоврядування як передумова партнерства влади і бізнесу. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2012. Вип. 9. С. 152–158.
16. Теорія та практика регіонального розвитку : колект. монографія / за заг. ред. К. Ф. Ковальчука, Л. М. Савчук. Дніпро : Герда, 2016. 583 с.
17. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти : монографія / за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с.
18. Федоренко В. Г., Діденко О. М., Пінчук Ю. Б. Удосконалення системи економічних механізмів державного регулювання ринку праці як чинник забезпечення продуктивної зайнятості населення. *Економіка та держава*, 2012. № 1. С. 13–16.
19. Фещенко В. М. Сучасні економічні теорії: концептуальні витоки, критерії та перспективи розвитку. *Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. Спец. вип. «Методологічні проблеми сучасної політичної економії»*. Київ : КНЕУ, 2011. С. 121–132.
20. Шевченко Л. С. Основи економічної теорії: підручник. Харків : Право, 2008. 448 с.
21. Щетинін А. І. Політична економія: підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 480 с.
22. Юркевич І. Децентралізація та реформування місцевого самоврядування в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Вип. 3. С. 100–104.

References:

1. Bokovykova, Yu. V. (2015). Vzaiemodiiia vlady i biznesu [Reciprocity of authority and business]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia – Theory and practice of public administration*, 4, 9–16 [in Ukrainian].
2. Hnydyuk, I.V., & Gorokhovska Yu.I. (2015) Detsentralizatsiia v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku [Decentralization in Ukraine: current situation and development prospects]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*, 5(1), 108–111 [in Ukrainian].
3. Dergalyuk, B. V. (2019). Evoliutsiia teorii derzhavnoho rehuliuвання strukturnykh zrushen v ekonomitsi [Evolution of state regulation theories of structural disorders in economy]. *Ahrosvit: naukovo-praktychnyi zhurnal – Journal «Agrosvit»*, 19, 12–16 [in Ukrainian].
4. Dergalyuk, M. O. & Tulchynska S. O. (2022). Aktyvizatsiia zaluchennia potentsialu dlia zabezpechennia rozvytku rehionalnykh ekonomichnykh system [Activation of potential's attraction to ensure the regional economic systems' development]. *Ekonomichnyi visnyk NTUU «Kyivskiy politekhnichnyi instytut» – Economic Bulletin of National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute»*, 22, 35–39 [in Ukrainian].
5. Zakharkina, L. S. (Eds.). (2019). Derzhavne stymuliuвання innovatsiinoho rozvytku subiektiv hospodariuvannya: metodolohichni zasady, svitovy ta vitchyzniani dosvid : monohrafiia [State stimulation of innovative development of business entities: methodological principles, world and domestic experience: monograph]. Sumy: Sumy State University [in Ukrainian].
6. Ignatova, E. M. & Karminska-Belobrova, M. V. (2014). Derzhavne rehuliuвання ekonomiky: navch. posibnyk [State regulation of the economy: education. manual]. Kharkiv: KhIU [in Ukrainian].
7. Kachan, E. P. & Shushpanov, D.G. (2003) Upravlinnia trudovymy resursamy: navch. posibnyk [Management of labor resources: education. manual]. Kyiv: «Iurydychna knyha» [in Ukrainian].
8. Kireev S. I. (2007). Derzhavne rehuliuвання ekonomiky [State regulation of economy]. Retrieved from https://esu.com.ua/search_articles.php?id=26151 [in Ukrainian].
9. Lelechenko, A. P., Vasyliieva, O.I., Kuybida, V. S. & Tkachuk, A.F. Mistseve samovriaduvannya v umovakh detsentralizatsii povnovazhen: navch. posibnyk [Local self-government in conditions of decentralization of powers: education. manual]. Kyiv [in Ukrainian].
10. Leonenko, N. A. Rol trudovoho potentsialu u vidtvorenni ekonomichnoho potentsialu rehionu [Role of labor potential in reconstruction of economic potential of the region]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national economic problems*, 23, 366–372.
11. Melnychuk, L. M. (2015) Prynysyp detsentralizatsii vlady yak kliuchovyi vektor modernizatsiinykh peretvoren u systemi derzhavnoho upravlinnia sotsialnym rozvytkom rehioniv [The principle of decentralization of power as a key vector of modern reforms in public administration of the social development of regions]. *Aspekty publichnoho upravlinnia – Personnel policy and public service*, 7–8, 77–84.
12. Ryzhikh, V. M. & Morozova, N. G. (2018). Osoblyvosti struktury zainiatosti ta problemy yakosti trudovoho potentsialu na vitchyznianomu rynku pratsi: aspekty derzhavnoho rehuliuвання [Peculiarities of the employment structure and problems of labor potential quality in the domestic labor market: aspects of public regulation]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannya – Public Administration and Local Government*, 3, 84–92.
13. Rutland, P. & Yurkova, O. V. (2007). Komandna ekonomika [Planned economy]. Retrieved from http://www.history.org.ua/?termin=Komandna_ekonomika [in Ukrainian].
14. Senyshyn, O. S., Horyn, M. O. & Kundytyskyi, O. O. (2014). Derzhavne rehuliuвання ekonomiky : navch. posibnyk [State regulation of the economy: education manual]. Lviv: Ivan Franko Lviv National University [in Ukrainian].
15. Tarasevich, O. V. (2012). Hospodarski povnovazhennia orhaniv mistsevoho samovriaduvannya yak peredumova partnerstva vlady i biznesu [Economic powers of local self-government bodies as a prerequisite for partnership between government and business]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava – Scientific notes of Lviv University of Business and Law*, 9, 152–158.
16. Kovalchuk, K.F., Savchuk, L. M. (Eds.). (2016). Teoriia ta praktyka rehionalnoho rozvytku: kolekt. monohrafiia [Theory and practice of regional development: monograph]. Dnipro: «Herda» [in Ukrainian].
17. Serohina, S. M., Sharova, Yu. P. (Eds.). (2016) Upravlinnia stratehichnym rozvytkom obiednanykh terytorialnykh hromad: innovatsiini pidkhody ta instrumenty : monohrafiia [Management of strategic development of united territorial communities: innovative approaches and tools: monograph]. Dnipro : DRIDU NADU [in Ukrainian].
18. Fedorenko, V. H., Didenko, O. M. & Pinchuk Yu. B. (2012). Udoskonalennia systemy ekonomichnykh mekhanizmiv derzhavnoho rehuliuвання rynku pratsi yak chynnyk zabezpechennia produktyvnoi zainiatosti naselennia [Improvement of the system of economic mechanisms of state regulation of the labor market as a factor in ensuring productive employment of the population]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and the state*, 1, 13–16.
19. Feshchenko, V. M. (2011). Suchasni ekonomichni teorii: kontseptualni vytoky, kryterii ta perspektyvy rozvytku [Modern economic theories: conceptual origins, criteria and development prospects]. *Formuvannya rynkovoї ekonomiky: zb. nauk. prats. – Formation of market economy in Ukraine*, 121–132.
20. Shevchenko, L. S. (2008). Osnovy ekonomichnoi teorii: pidruchnyk [Fundamentals of economic theory: a textbook]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
21. Shchetynin, A. I. (2011). Politychna ekonomiiia: pidruchnyk [Political economy : a textbook]. Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].
22. Iurkevych, I. (2017). Detsentralizatsiia ta reformuvannya mistsevoho samovriaduvannya v Ukraini [Decentralization and reform of local self-government in Ukraine]. *Aktualni problemy pravoznavstva – Actual problems of jurisprudence*, 3, 100–104.